

114 - הקולנוען 757

מכללת הרצוג-גוש עזיון

ימי עיון בתנ"ך

קייץ תש"ע

בע"ה

114

פרשת משה והאישה הכושית

1. רש"י במדבר פרק יב:

(א) ותדבר מרים ואהרן - היא פתחה בדבור תחילה, לפיכך הקדימה הכתוב תחלה. ומנין היתה יודעת מרים שפרש משה מן האשה? רבי נתן אומר: מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה אלדד ומידר מתנבאים במחנה, כיון ששמעה צפורה, אמרה אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפרש בעלי ממני, ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו, כך נענשה, קל וחומר למספר בגנותו של חבריו:

האשה הכשית - מגיד שהכל מודים ביפיה, כשם שהכל מודים בשחרותו של כושי:
כושית - בגימטריא יפת מראה:

האשה הכשית - על שם נזיה נקראת כושית כאדם הקורא את בנו נאה כושי, כדי שלא תשלוט בו עין רעה:

כי אשה כשית לקח - ועתה גרשה:

(ב) הלא גם בנו דבר - ולא פרשנו מדרך ארץ:

2. אבן עזרא במדבר פרק יב:

והישר בעיני שזו הכושית היא צפורה, כי היא מדינית, ומדינים הם ישמעאלים, והם דרים באהלים, וכן כתוב ירגזון יריעות ארץ מדין (חבקוק ג, ז). ובעבור חוס השמש אין להם לבן כלל, וצפורה היתה שחורה ודומה לכושית... ומה נכבד דברי קדמונינו שאמרו על הזקנים: אשריהם ואוי לנשיהם. והנה חשדו משה כי לא נמנע לשכב עם צפורה רק בעבור שאיננה יפה:

(ב) ויאמרו הרק אך במשה - הביאה ראיה, כי לא עשה זה לקדושת השם, כי הם היו נביאים, ואין המשכב אסור להם.

3. רשב"ם במדבר פרק יב:

כי אשה כושית לקח - כדכת' בדברי הימים דמשה רבנו שמלך בארץ כוש ארבעים שנה ולקח מלכה אחת ולא שכב עמה כמו שכתוב שם, והם לא ידעו כשדיברו בו שלא נזקק לה. זהו עיקר פשוטו. שאם בשביל צפורה דיברו, מה צורך לפרש כי אשה כושית לקח? וכי [עד] עתה לא ידענו כי ציפורה מדינית היא? ועוד תשובה כי לא היתה כושית כי כוש מבני חם הוא, ומדיין מבני קטורה אשר ילדה לאברהם:

(ב) ויאמרו הרק אך במשה [וגו'] - כלומר עוד זאת אמרו על משה במה יכול להתפאר עלינו הלא גם בנו דבר [י"י] לישראל:

4. מיכה פרק ו:

(ג) עמי מה עשיתי לך ומה הלאתיך ענה בי: (ד) פי העלתיך מארץ מצרים ומבית עבדים פדיתך ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים:

5.

<p>(ב) ותהר האשה ותלד בן... (ז) ותאמר אחרתו אל בת פרעה האלן וקראתי לך אשה מינקת מן העברית ותינק לך את הילד... (ט) ותאמר לה בת פרעה היליכי את הילד הזה והינקהו לי ואני אתן את שכנך ותקח האשה הילד ותניקהו: (שמות ב')</p>	<p>(יב) האנכי הרייתי את כל העם הזה אם אנכי ולדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך פאשר ישא האמן את הילק (במדבר י"ב)</p>
---	---

6. מדרש תדשא (ברייתא דרבי פנחס בן יאיר) סעיף טז:

אתה מוצא על ג' עבירות הצרעת נדבקת לבריות: מקנאת הבל כמו שנעשה במרים, מחמדת עושר כמו שנעשה בגוזי (מל"ב ה' כ"ז), מגובה את עצמו כמו שנעשה בעוזיהו (דה"ב כ"ו). לפיכך גזר המקום על המצורע שיהא בגדיו פרומים וראשו פרוע כנגד חמדת העושר, וכנגד הגאווה יקרא עצמו טמא, וכנגד קנאת ההבל שאמר דברים על חבריו שלא כן בדד ישב מחוץ למחנה כמנודה.

7. ספרי במדבר פיסקא ק:

וישמע ה', מלמד שלא היתה שם בריה אלא בין לבין עצמן דברו בו שנא' וישמע ה'. ר' נתן אומר אף בפניו של משה דברו בו שנאמר וישמע ה' והאיש משה עניו מאד אלא שכבש משה על הדבר.

8. דברים רבה (וילנא) פרשה ו ד"ה יא א"ר יצחק:

א"ר יצחק למה"ד? לעכינא שהיה יושב על פרשת דרכים ונושכת לעוברים ולשבים. בא הדרבון וישב לו כנגדה. בא החבר וראה אותן אמר זו עכנא כך היא דרכה לשון, על זה אני תמיה שבא ונדבק לה. כך היה משה אומר: מרים שדברה - כך היא דרכן של נשים דברניות הן, אהרן הצדיק אף הוא היה צריך לדבר ביה? אמר משה 'ותדבר מרים', שמא 'ואהרן'? כיון שידע משה שאף אהרן דבר, התחיל צווח (תהלים מא) גם איש שלומי אשר בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי עקב'.

9.

(ז) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה... (ט) והיה כבא משה האהלה ירד עמוד הענן ועמד פתח האהל ודבר עם משה... (יא) ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו (שמות ל"ג)	(ד) ויאמר ה' פתאום אל משה ואל אהרן ואל מרים יצאו שלשתכם אל אהל מועד ויצאו שלשתם: (ה) וירד ה' בעמוד ענן ויעמד פתח האהל... (ו) ויאמר שמעו נא דברי... לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא: (ח) פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמנת ה' יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה: (במדבר י"ב)
--	--

10.

1. ותדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הנפשית אשר לקח...

2. ויאמרו הרק אך במשה דבר ה'

3. הלא גם בנו דבר וישמע ה':

4. ויאמר שמעו נא דברי

5. אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתנדע בתלום אדבר בו:

6. לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא: (ח) פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות...

7. ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה:

11. דברי הימים ב פרק כו:

(טז) וכחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעל בה' אלהיו ויבא אל היכל ה' להקטיר על מזבח הקטרת: (יז) ויבא אהרן עזריהו הכהן ועמו פהנים לה' שמונים בני חיל: (יח) ויעמדו על עזיהו המלך ויאמרו לו לא לך עזיהו להקטיר לה' כי לפהנים בני אהרן המקדשים להקטיר צא מן המקדש כי מעלתך ולא לך לכבוד מה' אלהים: (יט) ויזעף עזיהו ובידו מקטרת להקטיר ויזעפו עם הפהנים והצרעת זרחה במצחו לפני הפהנים בבית ה' מעל למזבח הקטרת: (כ) ויפן אליו עזריהו כהן הראש וכל הפהנים והנה הוא מצרע במצחו ויבהלוהו משם וגם הוא נדחף לצאת כי נגעו ה': (כא) ויהי עזיהו המלך מצרע עד יום מותו וישב בית החפשות החפשית מצרע כי נגזר מבית ה'...

12. רש"י במדבר פרק יב פסוק יב:

אשר בצאתו מרחם אמו - אמנו היה לו לומר, אלא שכונה הכתוב. וכן חצי בשרו, חצי בשרנו היה לו לומר, אלא שכונה הכתוב. מאחר שיצאה מרחם אמנו היא לנו כאילו נאכל חצי בשרנו.

13. רש"י במדבר פרק יב פסוק יב:

כלומר לכבודך ובשבילך אל נא תהיה אתה בעצמך כמת. והיאך? אשר נולד בצאתו מי שהוא ממעיו מרחם אמו של אחיו שהוא חי, הרי נאכל חצי בשרו של חי, כלומר מאחר שנולדה מרים מרחם אמו של משה והיא מתה, הרי נאכל חצי בשרו של משה:

14. אבן עזרא במדבר פרק יב פסוק יב:

אל נא תהי כמת - אל עתה תהיה אחותינו כנפל המת, כאשר יצא מבטן אמו נאכל חצי בשרו, וכן בשר המצורע, ואין צורך לתיקון סופרים: